

خصوصیات روان‌شناختی نتانیاها و تأثیر آن بر رویکرد اسرائیل در جنگ غزه (۲۰۲۳)

امیررهام شجاعی^۱ | مهدی هدایتی شهیدانی^۲

چکیده

جنگ غزه که متعاقب عملیات طوفان‌الاقصی در ۷ اکتبر ۲۰۲۳ به وقوع پیوست و رژیم صهیونیستی را دچار غافل‌گیری نمود، بار دیگر موجب نمایان شدن افعال تهاجمی، فرصت‌طلبانه و غیرستیزانه رژیم صهیونیستی در برابر دیدگان جهانیان شد. در این مقاله به دنبال تبیین و تشریح رویکردهای اسرائیل در این جنگ، از طریق بررسی تأثیر خصوصیات شخصیتی نتانیاها بر سیاست خارجی اسرائیل می‌باشیم. بر همین اساس، پرسش اصلی این است که: اولاً خصوصیات روان‌شناختی نتانیاها شامل چه مواردی است؟ و دوماً تأثیر این ویژگی‌های روان‌شناختی بر رویکرد اسرائیل در جنگ غزه چگونه بوده است؟ فرضیه پژوهش نیز به این شرح است که خصوصیات روان‌شناختی نتانیاها، خصوصاً مواردی مانند پیچیدگی مفهومی و انسجام‌شناختی موجب رفتار تهاجمی و گسترش‌گر اسرائیل در این جنگ شده و جلوه‌های آن را می‌توان در رد پیشنهادهای آتش‌بس، کشتار و بمباران بی‌وقفه نوار غزه، عدم توجه به فشارهای داخلی مانند مطالبات خانواده‌های گروگان‌ها و همچنین بی‌توجهی به فشارهای بین‌المللی حتی از سوی آمریکا؛ مشاهده نمود. در این پژوهش که به شیوه تحلیلی-تبیینی می‌باشد، به صورت تلفیقی از برخی نظریه‌های روان‌شناسی شخصیت و روان‌شناسی شناختی، بهره خواهیم برد.

واژگان کلیدی: جنگ غزه، رژیم صهیونیستی، روان‌شناسی شناختی، نتانیاها، هفت اکتبر

DOI: 10.27834999/CSIW.2406.1408.3.34.8

^۱ دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، دانشگاه گیلان، رشت، ایران
amir6776roham@gmail.com

^۲ دانشیار روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل دانشگاه گیلان، رشت، ایران
mehdi.hedayati88@gmail.com

۱ **استناد:** شجاعی، امیررهام و هدایتی شهیدانی، مهدی. (۱۴۰۳). خصوصیات روان‌شناختی نتانیاها و تأثیر آن بر رویکرد اسرائیل در جنگ غزه (۲۰۲۳). بحران پژوهی جهان اسلام، ۳(۳۴)، ۱۶۹-۱۸۹.

این مقاله تحت لایسنس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه

آیا ویژگی‌های شخصی رهبران سیاسی بر رفتار سیاست خارجی دولت‌هایشان تأثیر می‌گذارد؟ (Hermann, 1980: 7)، این پرسشی است که برای پاسخ‌گویی به آن، باید یک رویکرد میان‌رشته‌ای مانند روان‌شناسی سیاسی را اتخاذ نمود. روان‌شناسی سیاسی به‌عنوان یک رویکرد بین‌رشته‌ای و چند روشی رو به رشد برای مطالعه پدیده‌های سیاسی در سطح فردی، گام‌های مهمی در توضیح فرآیندهای پشت‌نگر‌ها و رفتار سیاسی، تصمیم‌گیری و تعامل بین فرد و گروه برداشته است (Erisen, 2012: 9). استفاده از مفاهیم نظری و دست‌آوردهای نحله‌های گوناگون روان‌شناسی سیاسی در روابط بین‌الملل، گامی در جهت غنی‌سازی فرآیند تحلیل و تبیین پدیده‌های سیاست بین‌الملل به‌شمار می‌آید. سطح خرد در تحلیل سیاست بین‌الملل و سیاست خارجی، خصوصاً پس از مطرح شدن واقع‌گرایی ساختاری والتز و سازه‌انگاری ساختارگرایانه ونت، بار دیگر توسط متفکران روان‌شناسی سیاسی، خصوصاً متفکران روان‌شناسی سیاسی بین‌الملل (البته نه به‌صورت فراگیر)، به یک سطح کلیدی برای فرمول‌بندی و فهم روابط بین‌الملل تبدیل شده است.

تاکنون هیچ نخست‌وزیری به‌اندازه نتانیاهو سکان رهبری رژیم اشغالگر فلسطین را عهده‌دار نبوده است. وی که بیش از ۱۵ سال رهبر اسرائیل بوده، تأثیرات خاصی بر سیاست‌های این رژیم، خصوصاً رویکردهای سیاست خارجی و امنیتی آن داشته است. دوگانه ساختار- کارگزار، همواره یکی از مباحث مهم جهت روشن‌سازی عاملیت بیشتر ساختار یا کارگزار بوده است. در همین راستا، برخی نظریات در روابط بین‌الملل مانند نورنالیسم، بر قدرت بی‌چون و چرای ساختار در شکل‌دهی به رفتار واحدها و کارگزاران تأکید کرده و برخی دیگر مانند رئالیسم کلاسیک و رئالیسم نئو کلاسیک، هر یک به شیوه خود، هرچند نه به یک شیوه روان‌شناسانه و رفتارسنجانه، بر تأثیر افعال انسانی و عاملیت قابل توجه کارگزار، البته در کنار ساختار، تأکید ورزیده‌اند. یکی از رویکردهای اصلی برای تحلیل سیاست خارجی کشورها که در دهه ۱۹۷۰ تحت تأثیر انقلاب شناختی در علوم اجتماعی و در واکنش به نادیده‌گرفتن نقش و جایگاه کارگزاران انسانی (نخبگان سیاسی) در سیاست خارجی مطرح گردید، رویکرد شناختی یا ادراکی است (Arabameri and Others, 2022: 147). استدلال این مقاله در رابطه با مسئله عاملیت ساختار یا کارگزار بر سیاست خارجی، مطالعه

موردی بازیگر مورد نظر و شخصی سازی عاملیت بخشی به ساختار یا کارگزار؛ از طریق واکاوی خصوصیات مختص هر بازیگر دولتی است.

هراندازه که ماهیت یک نظام سیاسی، عرصه را بر تسلط بی‌چون و چرای رهبران بر سیاست‌گذاری‌ها محدودتر کند و رهبران مجبور باشند در چارچوب اصول و قوانین مدون و درونی‌شده و جامعه‌ای متکثرتر و فعال‌تر فعالیت کنند، از نقش شخص در سیاست‌گذاری‌ها و اجرای آن‌ها کاسته می‌شود. به‌عنوان مثال، در جمهوری فدرال آلمان، قانون اساسی و هنجارهای دموکراتیک درونی شده، رسانه‌های منتقد دولت، جامعه‌ی متکثر و... هرگونه تک‌روی و یکجانبه‌گرایی را از سوی دولت و شخص صدراعظم، محدود می‌کند. در مقابل، هراندازه که ویژگی‌های یک دولت، از جمله ویژگی‌های ساختاری، قانونی، حاکمیتی، ایدئولوژیک، ارتباط با جامعه و... نقش اشخاص را در تدوین، تولید و اجرای سیاست‌های امنیتی و خارجی پُررنگ‌تر کند، آن‌گاه عاملیت کارگزاران بایستی بیشتر مورد توجه قرار بگیرد و در همین راستا، یکی از مهم‌ترین موارد برای تشریح و تبیین سیاست‌ها، توجه به خصوصیات شخصیتی رهبران است. اسرائیل به‌عنوان یک رژیم سیاسی خاص و منحصر بفرد در نظام بین‌الملل، دارای ویژگی‌های نامتعارفی است. از جمله اینکه این رژیم، فاقد قانون اساسی است و مقوله‌ی قانون‌مندی در جامعه اسرائیل، تحت تسلط دو عامل اثرگذار یعنی شریعت یهود و نژادپرستی یهودی، می‌باشد.

پس از عملیات طوفان الاقصی که اسرائیل را با غافل‌گیری شدیدی مواجه نمود، غزه درگیر یک جنگ گسترده شد و بار دیگر مسئله فلسطین در کانون توجه جهانیان قرار گرفت. در باب کلیات این جنگ باید گفت که، غزه تاکنون تقریباً نابود شده، بیش از سی هزار نفر در آن کشته شده (Cnn, 2024/02/09) و بحران‌های متعدد انسانی یکی از مواردی است که در آن‌جا وجود دارد. در یک نگاه کلان و کلی، رویکردهای اسرائیل به رهبری نتانیاهو در این جنگ را می‌توان تهاجمی، یکجانبه، روان‌گسیخته و بی‌محابا توصیف نمود. هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی ارتباط میان خصوصیات روان‌شناختی نتانیاهو و مواضع یکجانبه و تندروانه رژیم صهیونیستی در جنگ غزه است. بر همین اساس پرسش اصلی پژوهش به‌این شرح است که: اولاً خصوصیات روان‌شناختی نتانیاهو شامل چه مواردی است؟ و دوماً تأثیر این ویژگی‌های روان‌شناختی بر رویکرد اسرائیل در جنگ غزه چگونه بوده است؟ برای پاسخ به‌این پرسش‌ها و بررسی تأثیر خصوصیات شخصیتی نتانیاهو بر رویکرد

حق ملت‌ها بر تعیین سرنوشت خود در بستر اشغال‌های طولانی‌مدت (با تمرکز ویژه بر مسئله فلسطین)

رژیم صهیونیستی در جنگ غزه، ابتدا ضرورت‌ها و چرایی‌های بررسی تأثیر شخص نخست‌وزیر بر سیاست خارجی اسرائیل را برشمرده و سپس با بهره‌گیری از برخی نظریات روان‌شناسی سیاسی، به دسته‌بندی ویژگی‌های روان‌شناختی نتانیاهو پرداخته و سپس چگونگی تجلی این خصوصیات را در رویکرد اسرائیل در قبال این جنگ برمی‌شمردیم. این پژوهش، از حیث ماهیت، میان‌رشته‌ای و از نظر روش پژوهش نیز تبیینی-تحلیلی می‌باشد.

۱- پیشینه و نوآوری پژوهش

تاکنون کمتر اثری به بررسی خصوصیات شخصیتی نخست‌وزیران اسرائیل و شخص نتانیاهو و تأثیر آن بر سیاست خارجی اسرائیل پرداخته است که در ادامه به برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره خواهد شد:

عرب‌عامری و همکاران (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر نظام ادراکی نخبگان سیاسی بر سیاست خارجی اسرائیل؛ مطالعه موردی: بنیامین نتانیاهو»، درصدد بررسی اثر برخی خصوصیات شخصیتی نتانیاهو بر سیاست خارجی اسرائیل در فاصله سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ بوده‌اند. در این اثر تأکید می‌شود که برخی ویژگی‌های شخصیتی نتانیاهو، مانند رویکرد سیاه و سفید به مسائل سیاست خارجی همراه با سطح بالای باور به توانایی کنترل رویدادها، تمایل بالا به قدرت و بی‌اعتمادی شدید به دیگران به رویکرد تهاجمی و بازصفتانه نتانیاهو در سیاست خارجی اسرائیل شکل داده است که نمود آن را می‌توان در بزرگ‌نمایی تهدید ایران و مخالفت با ایده تشکیل دولت مستقل فلسطینی مشاهده کرد. این اثر، جامع‌ترین اثر فارسی در این حوزه است که مستخرج از یک رساله دکتری مرتبط است.

گای زیو^۱ (۲۰۱۱) در مقاله‌ای با عنوان «ساختار شناختی و تغییر سیاست خارجی: تصمیم اسرائیل برای گفتگو با سازمان آزادی‌بخش فلسطین^۲»، تبیین‌های عقل‌گرایانه سیاست خارجی را به دلیل نادیده گرفتن اشخاص و خصوصیات روان‌شناختی آن‌ها، مورد نقد قرار می‌دهد. در این مقاله تأکید می‌شود که بینش روان‌شناسی شناختی نشان می‌دهد که ساختارهای شناختی افراد لزوم مفیدی را فراهم می‌کند که از طریق آن می‌توان فهمید چرا برخی افراد بیشتر از دیگران باورهای اصلی خود را تغییر

^۱ Guy Ziv

^۲ Cognitive Structure and Foreign Policy Change: Israel's Decision to Talk to the PLO

می‌دهند. در این مقاله استدلال می‌شود که دو متغیر شناختی مرتبط یعنی گشودگی شناختی^۱ و پیچیدگی شناختی^۲، نویدبخش افزایش توضیحات موجود در مورد تغییر سیاست خارجی هستند. این مقاله ساختار شناختی سه رهبر را که در دهه منتهی به تغییر سیاست چشمگیر اسرائیل در قبال ساف (سازمان آزادی‌بخش فلسطین) در سال ۱۹۹۳ بر تصمیم‌گیری اسرائیل مسلط بودند، ارزیابی می‌کند: اسحاق شامیر، اسحاق رابین و شیمون پرز.

وجه تمایز این مقاله با سایر مقالات در دو مقوله است، اول اینکه در این مقاله از یک رویکرد ترکیبی و جدید برای فهم و دسته‌بندی نظام‌شناختی نتانیاها بهره می‌بریم، دوم هم اینکه به‌لحاظ زمانی، این پژوهش در مورد جنگ جاری در غزه است که تاکنون اثری با این مضمون در ارتباط با آن به رشته تحریر در نیامده است.

۲- مبانی نظری پژوهش

در این پژوهش، با بهره‌گیری از مفاهیم روانشناسی شناختی^۳ و شخصیت‌شناسی رهبران سیاسی، از آراء متفکران گوناگونی جهت تحلیل ابعاد شناختی و شخصیتی نتانیاها بهره می‌بریم. هرمن در چارچوب نظریه تحلیل خصائص رهبری که حاصل سال‌ها مطالعات وی در مورد سبک‌های رهبری شخصیت‌های سیاسی جهان طی دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ بوده است، رهبران سیاسی را به گروه‌های مختلف از حیث نحوه واکنش آن‌ها نسبت به محدودیت‌های محیطی (همراهی یا تقابل)، ورود اطلاعات جدید (باز یا بسته) و انگیزه برای اقدام (تمرکز بر حل مسئله یا روابط با دیگران)، دسته‌بندی می‌کنند همچنین باید گفت که از نظر هرمان، خصوصیات شخصیتی رهبران را باید به هفت مورد دسته‌بندی نمود: ۱- باور به توانایی خود در کنترل رویدادها؛ ۲- نیاز به قدرت؛ ۳- پیچیدگی مفهومی؛ ۴- اعتماد به نفس، ۵- تمرکز بر انجام وظیفه؛ ۶- بی‌اعتمادی به دیگران؛ ۷- داشتن تعصب درون‌گروهی (Arabameri and others, 2022: according to Hermann, 2003: 185). حتی زمانی که چنین افرادی (رهبران) در دسترس نیستند که بتوانیم به‌صورت مستقیم با پرسشنامه‌ها و مصاحبه‌ها و سایر تکنیک‌های روان‌شناسی، خصوصیات شخصیتی آن‌ها را بر بشماریم،

¹ Cognitive Openness

² Cognitive Complexity

³ Cognitive Psychology

حق ملت‌ها بر تعیین سرنوشت خود در بستر اشغال‌های طولانی‌مدت (با تمرکز ویژه بر مسئله فلسطین)

با تجزیه و تحلیل محتوای آنچه رهبران سیاسی می‌گویند، می‌توانیم شروع به یادگیری مسائلی کنیم در مورد تصاویری که آن‌ها در معرض دید عموم قرار می‌دهند (Hermann, 2005). در حقیقت، روش هرمان برای تیپ‌شناسی شخصیتی رهبران، مبتنی بر تحلیل گفتمان، محتوا و واژگان استفاده شده در سخنرانی رهبران و مقایسه آن با سایر رهبران می‌باشد. در این پژوهش از میان خصوصیات هفت‌گانه فوق، به دلیل اهمیت بیشتر، بر سه مورد پیچیدگی مفهومی، باور به توانایی خود در کنترل رویدادها و بی‌اعتمادی به دیگران تأکید کرده و از دست آوردها و یافته‌های پژوهش‌های سابق که در چارچوب این نظریه به تحلیل شخصیت ننانیاهو پرداخته‌اند، استفاده می‌کنیم.

آدلر، سردمدار مکتب روان‌شناسی فردی^۱ است که بر خلاف فروید درون‌نگر، بر شکل‌گیری شخصیت انسان در بستر روابط اجتماعی تأکید دارد. روانشناسی فردی آلفرد آدلر مبتنی بر درک پدیدارشناختی و کل‌نگر از رفتار انسان است. همه جنبه‌های فرد را باید در رابطه با الگوی کل و در ارتباط با سیستم‌های اجتماعی در نظر گرفت (Maniacci, Sackett-Maniacci, & Mosak, 2014). عقده حقارت یکی از مفاهیم اصلی نظریات آدلر است. احساس و عقده حقارت که می‌تواند به دلایل ذهنی یا عینی باشد، مولد مکانیسم‌های جبران در جهت رسیدن به تعادل روانی از طریق ساز و کارهای برتری‌جویی است. در حقیقت، در چارچوب تفکر پدیدارشناسانه آدلر، هر رفتاری در یک زمینه اجتماعی رخ می‌دهد و از یک هدف برخوردار است و در این بین باید به احساس حقارت و عقده حقارت توجه ویژه نمود.

نظریه آدلری مدعی است که انسان‌ها موجوداتی اجتماعی هستند و بنابراین همه رفتارها از نظر اجتماعی ساخته شده و دارای معنای اجتماعی هستند (Watts, 2000). آدلر بر اهمیت روابط و ارتباطات شخص با جامعه تأکید داشت. به نظر وی دیگران، از جمله جامعه بزرگتری که مردم در آن زندگی می‌کنند، نقش بسزایی در شکل‌گیری شخصیت فرد و رفتار و اهداف وی دارند. شخص همواره تلاش می‌کند که به محیط اجتماعی تعلق داشته باشد و متناسب با آن باشد. عقده حقارت که آدلر مطرح می‌کند، می‌تواند به دلایل مختلف پنهان و پیدا به وجود بیاید که برای فهم آن توجه به زمینه‌های شخصی و اجتماعی ضروری است. همان‌طور که گفته شد، یکی از مفاهیم اصلی نظریات آلفرد آدلر، مفهوم «عقده و احساس حقارت» است. عقده و احساس حقارت در این مقاله و

¹ Individual Psychology

در قالب زمینه‌ی اجتماعی شکل‌گیری شخصیت، به‌عنوان یک ویژگی جامعه‌صهیونیستی که در قالب شخصیت خاص نتایهو و اقبال مستمر جامعه‌صهیونیستی به جریانات راست افراطی متجلی شده، مورد بحث و تأکید قرار خواهد گرفت.

در انتهای این بخش به مفهوم انسجام یا یکپارچگی شناختی اشاره می‌کنیم. پیش‌فرض نظریه انسجام شناختی آن است که زمانی که انسان‌ها بر خلاف باورهایشان رفتار می‌کنند، تعادل روانی خود را از دست می‌دهند؛ در واقع، این پیش‌فرض تصریح می‌کند که رهبران نمی‌توانند عملی را انجام دهند که باعث نابودی باورهایشان می‌شود، علاقه‌ای به پذیرش اطلاعات جدیدی که با باورهای پیشینشان هماهنگی ندارد نشان نمی‌دهند و می‌کوشند از وضعیتی که این تناقض یا ناهماهنگی شناختی^۱ را روشن می‌سازد، دوری کنند یا آن را برملا نسازند، به این مسئله یکپارچگی شناختی^۲ می‌گویند (Soleymani, 2021: 69). چارچوب‌های ثابت‌انگاره موجب می‌شوند که افراد، کمتر به دنبال اطلاعات اضافی قبل از تصمیم‌گیری بروند و با چشم‌پوشی از این فرصت، افراد به نوبه خود تمایل پیدا می‌کنند که قضاوت‌های کلی کمتری را (نسبت به تصمیم‌گیری خود) شکل دهند؛ همچنین، هرچقدر که نظام شناختی ثابت‌انگار تر و جزمی‌تر باشد، افراد؛ کمتر (نسبت به افراد میانه رو با نظام‌های شناختی منعطف‌تر) زمانی که درباره تصمیم خود نامطمئن باشند، به دنبال اطلاعات اضافی می‌روند (Schulz and others, 2020: 31530). نخبگان سیاسی از آنجایی که نظام‌های باورشان بیشتر از توده مردم تحت فشار نیروهای اجتماعی و روان‌شناختی است، برای سازماندهی نگرش‌های سیاسی خود از بعدها‌ی ایدئولوژیکی خاصی بهره می‌جویند (T. Just and Sidanius, 2017: 378). در همین راستا، نظام شناختی نتایهو و عناصر مهم آن را بر خواهیم شمرد و تجلیات رفتاری سیاست‌خارجی اسرائیل، که منتج از انسجام شناختی نتایهو می‌باشد را، تبیین خواهیم نمود.

۳- محیط عملیاتی و سیاست‌گذاری خارجی اسرائیل

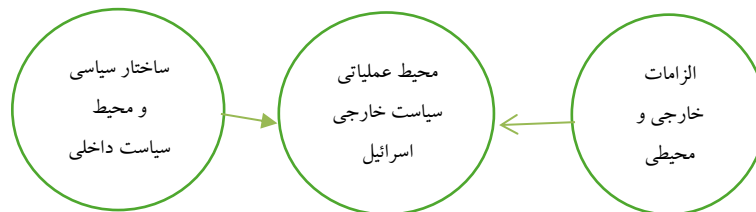
یکی از کلیدی‌ترین مباحث در سیاست‌خارجی، مقوله تصمیم‌گیری و تصمیم‌های اتخاذ شده رهبران در این عرصه است (Rahmani and Rasoulifar, 2015: 7). در تشریح این مسئله مهم، توجه به مقوله محیط عملیاتی (که تصمیمات در نهایت در آن اجرا می‌شوند)؛ در فرآیندهای

¹ Cognitive Dissonance

² Cognitive Consistency

حق ملت‌ها بر تعیین سرنوشت خود در بستر اشغال‌های طولانی‌مدت (با تمرکز ویژه بر مسئله فلسطین)

سیاست خارجی، حائز اهمیت است. در حقیقت، واکاوی صحیح محیط عملیاتی، دو آورده مهم در بر دارد، اول اینکه به مثابه یک شبه نظریه، عواملی که اثرگذارگذاری بیشتری بر فرآیند سیاست خارجی و تصمیم‌گیری در این حوزه دارند را، مشخص می‌کند و دوم هم اینکه تداوم و یا تغییر را در سیاست خارجی، به واسطه عوامل مشخص اثرگذار، امکان‌سنجی می‌کند. یکی از بخش‌هایی که برای فهم سیاست خارجی باید ذیل مفهوم محیط عملیاتی تشریح بشود، ساختار و نظام سیاسی و عوامل منتج از آن است. رژیم صهیونیستی، یک موجودیت استثناء است که برخلاف بسیاری دیگر از کشورها بسیاری از فرآیندها از جمله، فرآیند دولت-ملت سازی را طی نکرده و با توطئه‌های قدرت‌های بزرگ و به شیوه‌ی غاصبانه، به یک بازیگر منطقه‌ای و بین‌المللی بدل گشته است. مطابق خصوصیات خاص و منحصر بفرد این رژیم، تحلیل سیاست خارجی و دسته‌بندی و تبیین عوامل اثرگذار بر آن، مستلزم واکاوی محیط عملیاتی سیاست خارجی اسرائیل است. در این مقاله، محیط عملیاتی را به بخش الزامات خارجی و ساختار و نظام سیاسی تقسیم‌بندی می‌کنیم. هدف از این قسمت مقاله، بیان این موضوع است که شخص نخست‌وزیر و متعاقباً خصوصیات شخصیتی نخست‌وزیر، تأثیر قابل توجه و غیرقابل انکاری بر سیاست‌های خارجی اسرائیل دارد.

۳-۱- رابطه بین ساختار سیاسی و سیاست خارجی در اسرائیل

ساختار سیاسی و نظام سیاسی در اسرائیل تحت تأثیر خصوصیت پارلمانی و حزب‌محور این رژیم است. این رژیم به واسطه دموکراسی پارلمانی که دارد، نظاره‌گر روی کار آمدن دولت‌های ائتلافی گوناگونی بوده است. گاهی به واسطه ماهیت ائتلافی دولت‌ها و حتی عدم توفیق بسیاری از منتخبین جهت تشکیل دولت ائتلافی، عمر بسیاری از دولت‌ها کوتاه بوده و در حقیقت، فضای سیاسی، دوره‌های متفاوتی از آشوب و بی‌ثباتی را از سر گذرانده است. در میان احزاب نیز، سلیق سیاسی متفاوت و گاهی متعارضی وجود دارد که شکاف‌های متعددی را هم در سطح جامعه و هم در سطح سیاسی، به وجود آورده است. شدت و ماهیت این شکاف‌ها و اختلاف عقاید به گونه‌ای

نشریه علمی بحران پژوهی جهان اسلام

بوده که ترور اسحاق رابین نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی در سال ۱۹۹۵ میلادی، متعاقب صلح اسلو و در پی به رسمیت شناختن کشور خودگردان فلسطین را می‌توان یکی از تجلیات آن در نظر گرفت. نکته دیگری که در مورد نظام سیاسی اسرائیل بایستی به آن اشاره نمود، این است که این رژیم فاقد یک قانون اساسی مشخص و تدوین یافته است و تنها شامل مواردی تحت عنوان قوانین پایه‌امی باشد. در بخش‌هایی از این قوانین پایه به مواردی به شرح ذیل اشاره شده است:

۱- اسرائیل وطن تاریخی قوم یهود است که دولت اسرائیل در آن تأسیس شد؛^۲ دولت اسرائیل دولت-ملت قوم یهود است که در آن حق طبیعی، مذهبی و تاریخی خود برای تعیین سرنوشت خود را به فعلیت می‌رساند؛^۳ تحقق حق تعیین سرنوشت ملی در کشور اسرائیل منحصر به قوم یهود است (Jerusalem Post, 2018).

در یک بیان کلی باید گفت که در این قوانین پایه، بر یهودی بودن دولت اسرائیل و خصائص قومی و نژادی آن تأکیدات ویژه شده است. نکته‌ای که در رابطه با ساختار سیاسی و قانونی رژیم صهیونیستی در این بخش قابل اشاره است این است که فقدان قانون اساسی تدوین یافته و حتی مشخص نبودن و مبهم بودن مرجع اصلی و نهایی قانونگذاری در اسرائیل و ابهام در این موضوع، موجب افزایش افعال فراقانونی، دل‌خواهی و یکجانبه دولت اسرائیل در عرصه‌های داخلی و خصوصاً خارجی شده است. در حقیقت، در فقدان ساز و کارهای مشخص قانونی و قانون‌گذاری در اسرائیل، نهادهایی مانند دولت و شخص نخست‌وزیر و همچنین ارگان‌های امنیتی مانند موساد، از قدرت اجرایی و عملی بالایی برخوردارند به گونه‌ای که می‌توان محیط عملیاتی سیاست خارجی اسرائیل را در بُعد داخلی، محدود به ارگان‌های امنیتی و شخص نخست‌وزیر در نظر گرفت. در شرایط جنگی، این وضعیت تشدید می‌شود و قوه مجریه و شخص نخست‌وزیر، از قدرت دوچندانی برخوردار می‌شوند به گونه‌ای که می‌توان نخست‌وزیر را قدرتمندترین شخصیت اجرایی در شرایط جنگی در اسرائیل در نظر گرفت.

۲-۳- الزامات خارجی

رژیم اسرائیل از ابتدای شکل‌گیری تصنعی و استعماری آن، پیوسته با یک محیط دارای ضریب امنیتی پایین و متخاصم مواجه بوده است. جنگ‌های ۱۹۴۸، ۱۹۶۷، ۱۹۷۳، تنها نمونه‌هایی از زد و

¹ Basic Law

حق ملت‌ها بر تعیین سرنوشت خود در بستر اشغال‌های طولانی‌مدت (با تمرکز ویژه بر مسئله فلسطین)

خورد اسرائیل و متحدانش با بازیگران پیرامون خود و متحدان آن‌ها بوده است. زیست در یک محیط خاص امنیتی در کنار وسعت کم و عمق استراتژیک پایین، مستلزم تدوین دکترینی جامع متناسب با ویژگی‌های تحمیلی آن محیط است. از این رو، در دکترین امنیتی و نظامی اسرائیل، رویکردها و استراتژی‌های خاصی به چشم می‌خورد که از جمله آن‌ها می‌توان به استراتژی ایجاد جنگ در جنگ، کشاندن جنگ به خاک طرف‌های مقابل، انباشت تسلیحات اتمی و مخرب کشتار جمعی، پیروزی در جنگ‌های اطلاعاتی از طریق تقویت نهادهایی مانند موساد و شاباک و ... اشاره نمود. تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، مجادله اعراب-اسرائیل، برجسته‌ترین شکاف و کانون بحران در منطقه به‌شمار می‌آمد. با پیروزی انقلاب اسلامی و تغییر پارادایم سیاسی و حکمرانی در ایران که دست کم به‌عنوان تهدیدی ایدئولوژیک برای اعراب بازنمایی شد و سپس جنگ ایران و عراق، به تدریج فشارهای امنیتی از اطراف اسرائیل برداشته و به سمت ایران سرازیر شد. در حقیقت، پیروزی انقلاب اسلامی به اسرائیل این فرصت را داد، تا با اتخاذ سیاست‌های ایران‌هراسانه و معرفی ایران به‌عنوان یک کشور تهاجمی، ایران را به‌عنوان کانون اصلی بحران در منطقه معرفی کند. «ایران‌هراسی نخستین بار در جریان مذاکرات صلح مصر و اسرائیل در اواخر دهه هفتاد و اوایل دهه هشتاد میلادی ظهور یافت. اسرائیل برای متقاعد ساختن افکار عمومی خود مبنی بر اینکه صلح با اعراب امکان‌پذیر است، نیازمند یک تهدید خارجی بود تا جایگزین تهدید کشورهای عربی کند. پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و مخالفت با قرارداد صلح کمپ دیوید فرصت طلایی برای دولت‌مردان اسرائیل بود تا از ایران تصویری تهدیدآمیز ارایه کنند. به عبارت دیگر، ایران‌هراسی، پروژه راهبردی است که براساس آن، ایران به‌عنوان تهدیدی بزرگ در منطقه و همچنین تهدیدی برای صلح و امنیت جهانی مطرح و به‌عنوان یک متغیر مزاحم و بازیگر اخال‌آفرین در نظام بین‌الملل به تصویر کشیده می‌شود» (Abedi, 2018). در حقیقت، ایران‌هراسی را باید یک پروژه تقریباً موفق به‌حساب آورد که با بزرگنمایی تهدید ایران برای سایر کشورها، اسرائیل دیگر در زمره تهدیدهای اولویت اول برای آن‌ها بازنمایی و دسته‌بندی نشد.

تا پیش از وقایع ۷ اکتبر (عملیات طوفان الاقصی)، وضعیت امنیتی اسرائیل و نوع روابط این رژیم با کشورهای عربی، بسیار مطلوب به‌نظر می‌رسید. پس از عملیات طوفان الاقصی که آن را می‌توان یک شوک سیاسی-امنیتی به رژیم صهیونیستی در نظر گرفت، بار دیگر روابط اسرائیل با بسیاری از

نشریه علمی بحران پژوهی جهان اسلام

کشورها و خصوصاً کشورهای منطقه، تحت الشعاع وقایع مربوط به فلسطین قرار گرفت و دست کم می توان گفت که مسئله عادی سازی روابط، به تعویق افتاد و تحت الشعاع پذیرش یا رد طرح دو دولتی از سوی صهیونیست ها قرار گرفت. هرچند که شایان ذکر است که هیچ اقدام بازدارنده و تنبیهی عملی و اثربخشی در مجامع و سازمان های بین المللی علیه جنایات اسرائیل در جنگ غزه صورت نپذیرفته است. در مجموع الزامات خارجی در محیط عملیاتی سیاست خارجی و امنیتی در اسرائیل تا پیش از عملیات طوفان الاقصی، متمرکز بر فعالیت های هسته ای و منطقه ای ایران بوده و در مجموع، اسرائیل تا پیش از وقایع ۷ اکتبر، تهدید امنیتی فعالی نداشته است، خصوصاً که این رژیم در آستانه عادی سازی روابط با عربستان نیز بود. بعد از عملیات طوفان الاقصی و در خلال جنگ، علی رغم اینکه بسیاری از کشورهای جهان جنایات اسرائیل را محکوم کردند. این رژیم به پشتوانه آمریکا، تحت تأثیر فشارهای خارجی قرار نگرفت و بر ادامه جنگ تأکید ورزید. هرچند که آمریکا به واسطه مواردی مانند انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۴ و حفظ وجهه بین المللی خود، گاهاً مواضع دیپلماتیکی علیه برخی موارد نقض حقوق غیرنظامیان فلسطینی اتخاذ نموده که در قسمت های بعدی مقاله بررسی خواهند شد، اما در عمل، هم پیمان اسرائیل بوده و توهان چندین باره اش در شورای امنیت در مورد آتش بس در غزه و جریان دائمی ارسال کمک های نظامی به اسرائیل، از جمله جلوه های این هم پیمانی به شمار می آید. با حساب موارد گفته شده باید گفت که در حقیقت در طول این جنگ، الزامات خارجی تأثیر چشم گیری بر محیط عملیاتی سیاست خارجی و رویکرد اسرائیل در این جنگ نداشته و ریشه های بسیاری از افعال جنون آمیز اسرائیل را باید در پس ذهن تصمیم گیرندگان این رژیم، از جمله شخص نتانیاهو جستجو نمود.

۴- روان شناسی اجتماعی صهیونیست ها: عقده حقارت اجتماعی و نفوذ

همیشه دست راستی های افراطی در ساخت قدرت

بدون شک، سیاست به طور عام و سیاست خارجی به طور خاص در هر جامعه ای، متأثر از انگاره های هویت ساز آن جامعه می باشند. مهم ترین انگاره ی هویت ساز در اسرائیل، مقوله ی صهیونیسم یا همان ناسیونالیسم یهودی است. صهیونیسم، ایده مشترک تمامی شهرک نشینان اسرائیلی است. فارغ از شاخه های مختلف صهیونیسم و تفاوت های میان آنها، دال مشترک تمامی جریانات

حق ملت‌ها بر تعیین سرنوشت خود در بستر اشغال‌های طولانی‌مدت (با تمرکز ویژه بر مسئله فلسطین)

صهیونیستی، تشکیل یک دولت قوی یهودی و یکپارچگی تمام یهودیان در ذیل این دولت است، تفکری که ذاتاً مولد یک ناسیونالیسم قوی است. فارغ از مذهبی یا سکولار بودن و یا تعلقات حزبی، این ایده صهیونیسم و خصلت نژادی و قومی مکتب یهود است که روح حاکم و ویژگی مهم جامعه اسرائیل است. برجسته‌ترین و مهم‌ترین خصلت ایدئولوژی صهیونیسم، قوم‌گرایی افراطی و نژادپرستی ناشی از آن می‌باشد که هویت اجتماعی جامعه‌ی اسرائیل را در قالب یک روح صهیونیستی تحت تاثیر خود قرار داده است. این روح صهیونیستی که یک ترکیب قوی از ملی‌گرایی یهودی و بنیادگرایی یهودی است، مطابق آموزه‌های یهودیان صهیونیست، غیرستیز و مبتنی بر موضع سوپرژگی خودبرتربینی و دگرنا بینی است. بنابراین می‌توان گفت که هویت جمعی در اسرائیل بر اساس جلوه‌هایی از فرهنگ خودشیفتگی و خوداستثناء‌پنداری به وجود آمده است، فرهنگ خودشیفتگی نشانه‌هایی از برتری جویی را منعکس می‌سازد، لازم به توضیح است که فرهنگ خودشیفتگی در اسرائیل تحت تاثیر فرایندهای تاریخی بر ساخته شده است و در نتیجه‌ی آن توسعه‌طلبی و اقدامات تجاوزکارانه‌ی اسرائیل در قالب سیاست خارجی تهاجمی این کشور جعلی تعریف می‌گردد و مورد تایید مخاطبان داخلی آن قرار می‌گیرد و شعارهای توسعه طلبانه و خشونت‌گرایانه با استقبال شایانی در میان طیف‌های مختلف جامعه اسرائیل مواجه شده است (Khorram Shad and Sohrabi, 2019). برگزیده بودن قوم یهود و سرزمین اسرائیل از سوی خداوند و نیز لزوم اصلاح جهان به دست یهود حتی از طریق خشن‌ترین و وحشیانه‌ترین روش‌ها (Viorst, 2002) نیز از جمله باورهای عمومی موجود در جامعه اسرائیل است. دور از انتظار نیست، جامعه‌ای که با چنین انگاره‌های خوداستثناء‌پندارانه و غیزستیزانه‌ای شکل گرفته و رشد و نمو یافته است، مجال ظهور و بروز جریان‌ات و احزاب افراطی مانند حزب لیکود باشد.

صهیونیست‌های راست‌گرا که از سال ۱۹۷۷ میلادی به قدرت رسیدند، دارای ۶ ستون ایدئولوژیک هستند که عبارتند: از ۱- تاکید بر قدرت ملت بعنوان معیار سنجش همه چیز و فراتر از سایر ارزش‌ها مانند صلح و سازش با سایر گروه‌های ملی، عدالت اجتماعی و یا جامعه برابری طلبانه؛ ۲- جهان خارج و غیر یهودی، نه تنها نیروهای خصم قوم یهود محسوب می‌شوند بلکه بطور فعال برای نابودی اسرائیل و قوم یهود تلاش می‌کنند؛ ۳- تاکید آشکار بر «قدرت»: راست‌گرایان بیش از هر اردوگاه سیاسی دیگری در اسرائیل، یک رویکرد نظامی به روابط بین‌الملل دارند؛ ۴- هیولاسازی

نشریه علمی بحران پژوهی جهان اسلام

همه مخالفان اسرائیل به ویژه فلسطینی‌ها و حامیان آنها، در همین مورد شایان ذکر است که راست‌گرایان غالباً با استفاده از منابع تاریخی مانند «هولوکاست» و تابوهای کتاب مقدس مانند «عمالیق»، غیریهودیان را انسان نمی‌دانند؛ ۵- توسعه‌طلبی ارضی: به دنبال برپایی سرزمین از نهر تا بحر هستند و ۶- معرفی یهودیان مخالف داخلی بعنوان «دشمن مردم»، خائنین به وطن و هواداران دشمن (Peleg, 2000: 142-143). هرچند که مطالب بسیاری را در باب نفوذ آموزه‌های غیرستیزانه و افراطی صهیونیست‌ها در ساختارهای اجتماعی و سیاسی اسرائیل می‌توان به رشته نگارش درآورد که مستلزم پژوهش دیگری است اما در یک بیان کلی می‌توان گفت که بیش از پانزده سال صدارت نتانیاوهی راست‌گرا در اسرائیل را می‌توان تجلی آشکار اقبال صهیونیست‌ها به جریان‌ات افراطی در نظر گرفت که در حقیقت پاسخی است به عقده حقارت اجتماعی صهیونیست‌ها و انگاره‌های غیرستیزانه و خودپرستانه آنها.

۵- خصوصیات شخصیتی نتانیاهو

خصوصیات شخصیتی و روانشناختی اشخاص، در برگیرنده الگوهای تکرار شونده رفتاری و صفات مشخصی هستند که از یک ثبات نسبی در طول زمان برخوردارند و حتی گاهی تثبیت و تشدید می‌شوند. این وضعیت در مورد رهبران کشورها به نسبت افراد عادی، برجسته‌تر است چرا که یک رهبر به واسطه نقش رهبری که بر عهده دارد، ناگزیر به کنش و واکنش در یک چارچوب شناختی مشخص و در قالب خصوصیات باثبات شخصیتی خاص، می‌باشد. در باب شخصیت و خصوصیات روانشناختی نتانیاهو، برخی محققان آثاری را به رشته تحریر درآورده اند که در این مقاله نیز، از آنها استفاده خواهد شد و در نهایت به یک جمع‌بندی از خصوصیات شخصیتی وی خواهیم رسید.

در باب نتانیاهو گفته شده است که: موفقیت شخصی برای او مهم‌تر از ایدئولوژی است و دائماً برای آن تلاش می‌کند، این الگو با پذیرش کمک او از سوی مشارکت کنندگان آمریکایی که دیدگاه‌های افراطی بسیار متفاوت از دیدگاه او داشتند، نشان داده می‌شود (Kim, 1997). او از سوء استفاده از افراد دیگر، از جمله همکاران، برای موفقیت تردیدی ندارد. نتانیاهو زندگی خوبی را که موقعیت و قدرت برای او فراهم می‌کند دوست دارد (Benziman, 1996).

حق ملت‌ها بر تعیین سرنوشت خود در بستر اشغال‌های طولانی‌مدت (با تمرکز ویژه بر مسئله فلسطین)

نتانیا‌هو یک مدیر متمرکز است که تمایل دارد به تنهایی کار کند و دیگران را تقسیم بندی کند، به عنوان مثال، طبق شهادت بلندپایه ترین مقام دولتی در مورد شیوه کار نتانیا‌هو؛ او به تنهایی عمل می‌کند، با مشاوران کلیدی باتجربه مشورت نمی‌کند و متوجه نمی‌شود که روزی به آن‌ها نیاز خواهد داشت (Benziman, 1997). سبک اداری او تهاجمی است، برای او مهم است که در اوج باشد، تأثیر بگذارد، تسلط یابد؛ او دوست دارد در «اتاق جنگ» نقش فرمانده را بازی کند، نمودارها را روی تخته بکشد و در موقعیت سلطه باشد (Verdi, 1997: 177). همچنین باید گفت که اظهارات و رفتار نتانیا‌هو حاکی از شخصیت غیردموکراتیک اوست، این را وزیرای خود او و اعضای کابینه وی تصدیق کرده‌اند؛ او چندین بار متهم به دستکاری غیردموکراتیک برای ایجاد تعادل در حزب لیکود شده است. او با دیگران (به جز مشاوران شخصی خود) مشورت نمی‌کند، بلکه از اشخاصی که برای او کار می‌کنند بدون نیاز به دخالت مستقیم، استفاده می‌کند؛ وعده‌های متناقض می‌دهد و از تاکتیک‌های پشت صحنه استفاده می‌کند که با وعده‌هایش در تضاد است (Gilat, 1997: 3). در یک پژوهش که رفتار و خصوصیات شخصیتی و روانشناختی نتانیا‌هو را از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۱۷ بررسی شده، محققان به این نتیجه رسیده‌اند که: «بدگمانی و احساس قربانی بودن نتانیا‌هو که بر اساس آن همه مخالف او هستند، همچنان ادامه دارد. نکته بارز، دشواری مشخص او در اتخاذ تصمیمات مهم در مورد مسائل اساسی آینده مناقشه اسرائیل و فلسطین است. جاه‌طلبی او با اراده برای ماندن در اوج به هر قیمتی آشکار شده است. او همچنان به عنوان یک سخنران گویا با توانایی فوق‌العاده‌ای در ارائه پیام به فعالیت خود ادامه می‌دهد» (Kimhi, Yehoshua and Oliel, 2017: 1). فقدان پاسخگویی (عدم پذیرش مسئولیت از سوی نتانیا‌هو بسیار مهم است، به گفته رئیس پیشین موساد، ژنرال (ذخیره) مایر داگان: «من هرگز ندیدم که نتانیا‌هو مسئولیت چیزی را بپذیرد. تنها چیزی که در طول عملیات لبه محافظ (تابستان ۲۰۱۴) به او علاقه داشت عکس گرفتن در پس زمینه نقشه‌ها بود... سیاست او برای آینده و امنیت کشور اسرائیل مخرب است... او بدترین مدیری است که من می‌شناسم... منافع شخصی او بر منافع ملی غلبه دارد» (Kimhi and others, 2017: 3). در آماده شدن برای رویدادهای ناگهانی و استرس‌زا، او تکالیف خود را انجام می‌دهد و به خوبی آماده می‌شود و حداقل فضا را برای بداهه پردازی‌ها باقی می‌گذارد، او مطمئن می‌شود که یک طرح پشتیبان

یک گزینه جایگزین وجود دارد. در این مواقع اعتماد به نفس خود را نشان می دهد، ضعف را نمی پذیرد و در هم نمی شکند (Kimhi and others, 2017: 7).

در یک پژوهش مفصل از منظر نظریه مارگارت هرمان، نتایج نسبت به سایر رهبران جهان، در برخی ویژگی ها، خصوصیات برجسته تری دارد: باور زیاد به توانایی کنترل رویدادها، پیچیدگی مفهومی پایین، نیاز بیشتر به قدرت، بی اعتمادی زیاد به دیگران و تمرکز کم بر انجام وظیفه (Arabameri & Others, 2022: 163). پیچیدگی مفهومی پایین که یکی از خصوصیات بارز نتایج هست، متضمن یک چارچوب شناختی صفروصدی و سیاه و سفید گسسته است که تمایل دارد اطلاعات محیطی را در قالب دسته های کاملاً مورد پذیرش یا تماماً غیر قابل پذیرش، طبقه بندی کند. همچنین باید گفت که پیچیدگی مفهومی پایین که یکی از خصائص اصلی شخصیت نتایج هست، همپوشانی بسیاری با مفهوم یکپارچگی شناختی دارد، بدین صورت که افکار و افعال و حتی سخنان نتایج، بیانگر عدم پذیرش اطلاعات نافی نظام شناختی و پذیرش مضاعف و تشدیدشونده اطلاعات هماهنگ با نظام شناختی او است. به این معنی که به عنوان مثال، امور واقع متناظر با عقاید او، در موضع گیری ها و مواضع او بسیار تکرار می شوند و در مقابل، داده های محیطی ناهماهنگ با نظام باورهایش، نادیده گرفته شده و یا کم اهمیت تلقی می شوند.

در یک جمع بندی کلی از شخصیت نتایج، برجسته ترین خصوصیات شخصیتی و روانشناختی او را می توان به شرح زیر توصیف نمود:

۱. تک روی و خود برتری آشکار؛
۲. نظام شناختی به شدت متصلب با رویکرد صفر و صدی گسسته؛
۳. اعتماد به نفس کاذب و متعاقباً احساس کاذب قدرت؛
۴. اغراق و باورمندی شدید به توانایی انفرادی خود در کنترل رویدادها؛
۵. احساس تعصب و رهبری درون گروهی (کابینه افراطی).

۶- تجلی خصوصیات روانشناختی نتایج در رویکرد اسرائیل در قبال

جنگ غزه

۶-۱- بی توجهی به مسئله گروگان ها و فشارهای داخلی

حق ملت‌ها بر تعیین سرنوشت خود در بستر اشغال‌های طولانی‌مدت (با تمرکز ویژه بر مسئله فلسطین)

«گادی آیزنکوت، عضو کابینه جنگی اسرائیل در اظهاراتی در انتقاد از نحوه پیشبرد جنگ توسط بنیامین نتانیاهو ایده پیروزی کامل بر حماس را غیرواقع‌بینانه و داستان‌سرایی توصیف کرده است. آیزنکوت در مصاحبه با کانال ۱۲ تلویزیون اسرائیل همانند ایهود باراک، نخست‌وزیر اسبق رژیم خواستار برگزاری انتخابات زودهنگام در فلسطین اشغالی شده است. او در این مصاحبه گفت: هر کسی که از شکست کامل [حماس] صحبت می‌کند حقیقت را نمی‌گوید. به همین دلیل است که ما نباید داستان‌سرایی کنیم.... امروز اوضاع در غزه به گونه‌ای است که اهداف جنگی‌مان هنوز محقق نشده‌اند. این در حالی است که نتانیاهو علناً در پاسخ به این انتقادات، بارها بیان داشته است که: اسرائیل تحت رهبری من از دست یافتن به پیروزی قاطع علیه حماس دست نخواهد کشید و این قابل تردید نیست» (Fars news agency, 2024/1/19).

از ابتدای جنگ غزه تا کنون، خیابان‌های تل‌آویو، روزهای زیادی مملو از تظاهرکنندگان و مخالفان نتانیاهو و سیاست‌های او در قبال جنگ غزه بوده است. لاپید در سخنانی در حاشیه یکی از این تظاهرات‌های مرتبط با جنگ غزه گفت که «نتانیاهو تنها به یک چیز فکر می‌کند و آن کرسی نخست‌وزیری است» (IRNA news agency, 2024/3/31). همان‌طور که گفته شد، معترضان در تل‌آویو در اعتراض به اقدامات نتانیاهو، بارها در خیابان‌ها گرد هم آمده و خواستار توافق آزادی اسرا با جنبش حماس شده‌اند. معترضان در تل‌آویو شب‌های بسیاری، با تجمع مقابل وزارت جنگ رژیم صهیونیستی خواستار برکناری بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر این رژیم و توافق تبادل اسرا با حماس شده‌اند، این معترضان به سردادن شعارهایی نظیر «تا زمانی که همه آن‌ها به خانه برنگردند متوقف نخواهیم شد» و «کشت و کشتار بس است، گروگان‌ها مهمترین چیز هستند» پرداخته‌اند (ISNA news agency, 2024/3/30).

سیاست خارجی هر کشوری باید منعکس‌کننده ملاحظات چند بعدی باشد نه مبتنی بر طیف وسیعی از منافع ملی منتج از منافع محدود یک گروه خاص که یک سیاستمدار خاص را احاطه کرده است، با این حال، سیاست خارجی نتانیاهو تقریباً به طور کامل بر تلاش برای جلب رضایت پایگاه سیاسی خود متمرکز شده تا بقای سیاسی خود را تضمین کند (Hoffman, 2019). در همین راستا، بی‌توجهی به مطالبات جامعه اسرائیل و تظاهرکنندگان، در قالب خصوصیات شخصیتی نتانیاهو و

به‌ویژه خصلت‌های تک‌روی و خودبرتربینی، باورمندی شدید به کنترل رویدادها، اعتماد به نفس کاذب، نظام شناختی متصلب و احساس تعصب درون‌گروهی؛ به‌خوبی قابل تبیین است.

۶-۲- بی‌توجهی به فشارهای بین‌المللی

وزیر دفاع بریتانیا در واکنش به سخنان نتانیا هو مبنی بر عدم پذیرش طرح دودولتی گفت: «من فکر می‌کنم این که بنیامین نتانیا هو می‌گوید به راه حل دو کشور اعتقاد ندارد، ناامیدکننده است، من فکر نمی‌کنم که راه حلی به جز پذیرش و اجرای طرح دو کشوری وجود داشته باشد، بریتانیا قطعاً به راه حل دو کشوری متعهد است و گزینه دیگری هم وجود ندارد.» (parsi.euronews, ۲۰۲۴/۱/۲۱).

دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور سابق آمریکا پیامی سخت به اسرائیل درباره جنگش علیه حماس ارائه کرد و از این رژیم خواست که آن را به پایان برساند، ترامپ در مصاحبه‌ای با مجری محافظه‌کار رادیویی، هویت، گفت که اسرائیل به طور مطلق در حال شکست دادن جنگ روابط عمومی است و خواستار حل و فصل سریع این خونریزی شد (APNews, 2024/4/4).

بنیامین نتانیا هو، نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی، اظهارات جو بایدن را رد کرد که رویکرد او در قبال جنگ غزه «بیش از کمک به اسرائیل به اسرائیل آسیب می‌زند» و اختلاف بین رهبران را تشدید می‌کند. رئیس‌جمهور آمریکا در آخر هفته گفت نتانیا هو «باید توجه بیشتری به تلفات جان‌بی‌گناهان در نتیجه اقدامات انجام شده» در غزه داشته باشد و این موضع او برای منافع اسرائیل مضر است. این در حالی است که نتانیا هو در مصاحبه با پولیتیکو پاسخ موضع‌گیری جو بایدن را داد، نتانیا هو گفت: اگر منظور بایدن «این است که من سیاست‌های خصوصی را علیه اکثریت، خواست اکثریت اسرائیلی‌ها دنبال می‌کنم، و این به منافع اسرائیل لطمه می‌زند، پس از هر دو جنبه در اشتباه است» (The Guardian, 2024/3/11).

«سخنان جنجالی چاک شومر در مقام و جایگاه یک سناتور یهودی دموکرات از ایالت نیویورک، مبنی بر اینکه بنیامین نتانیا هو، نخست‌وزیر اسرائیل «راه خود را گم کرده» و «اگر اسرائیل از [دید جامعه جهانی] طرد شود، دیگر نمی‌تواند دوام بیاورد» هم در آمریکا و هم در اسرائیل مورد توجه قرار گرفت. بایدن در دیدارش با نخست‌وزیر ایرلند در کاخ سفید گفت: «[چاک شومر] سخنرانی خوبی داشت. فکر می‌کنم که او نه تنها نگرانی‌های جدی خودش بلکه [نگرانی] بسیاری از آمریکایی‌ها را ابراز کرد.» هر چند رئیس‌جمهور دموکرات آمریکا صراحتاً درخواست شومر برای

حق ملت‌ها بر تعیین سرنوشت خود در بستر اشغال‌های طولانی‌مدت (با تمرکز ویژه بر مسئله فلسطین)

برگزاری انتخابات در اسرائیل را تکرار نکرد، اما اظهارات بایدن نشان‌دهنده ناامیدی او از نخست‌وزیر اسرائیل است.» (parisi.euronews, 2024/3/16). در باب ثبات خصوصیات شخصیتی و خاص نتانیاهو باید گفت که نتانیاهو سابقه زیادی در سرپیچی از روسای جمهور ایالات متحده، به ویژه روسای جمهور دموکرات دارد. در همین راستا، او مخالف اقدامات اوباما برای توافق هسته‌ای با ایران بود و دعوت جمهوری خواهان برای سخنرانی در کنگره را پذیرفت تا مخالفت خود را در این خصوص بیشتر نشان دهد. قبل از آن هم، بین او و بیل کلینتون بر سر تلاش برای ایجاد یک کشور مستقل فلسطینی درگیری‌ها و تنش‌هایی پیش آمده بود. اصرار و پافشاری نتانیاهو برای ادامه جنگ، در حالی است که مجمع عمومی سازمان ملل، به‌عنوان محفلی جهت تجلی اراده جهانیان، با رأی مثبت، به عضویت کامل فلسطین در سازمان ملل موافقت نموده است. همچنین رأی ممتنع آمریکا به قطعنامه آتش‌بس فوری در غزه نیز، نمونه دیگری از فشارهای آمریکا بر رژیم صهیونیستی و شخص نتانیاهو است.

در همین راستا، بسیاری از مقامات سابق و فعلی رژیم با بیان این که نتانیاهو به خطری برای اهداف غرب تبدیل شده است، بیان داشته‌اند که رأی ممتنع آمریکا به قطعنامه آتش‌بس در غزه برای تنبیه اسرائیل بوده و نشان‌دهنده مخالفت آمریکا با یک‌جانبه‌گرایی نتانیاهو در غزه بوده است. بسیاری در غرب بر این عقیده‌اند که نتانیاهو به خطری برای اهداف غرب تبدیل شده است. در مجموع باید گفت که به نظر می‌رسد که تاکنون هیچ یک از فشارهای داخلی و خارجی، قادر به تغییر رویه‌ها و رویکردهای نتانیاهو و کابینه افراطی‌اش در قبال جنگ غزه نبوده‌اند و برای تبیین این رویکردها، به ناچار باید از تحلیل و واکاوی ذهنیت، شخصیت و خصوصیات روانشناختی نتانیاهو، بهره ببریم.

نتیجه‌گیری

در این مقاله، به دنبال تبیین رویکردهای اسرائیل در قبال جنگ غزه، از مجرای خصوصیات شخصیتی و روانشناختی نتانیاهو بودیم. سیاست در اسرائیل یک مقوله شکننده و بی‌ثبات است و در حوزه سیاست خارجی، به‌واسطه شرایط داخلی و ساختار سیاسی، نوسان در سیاست خارجی و رویکردهای خارجی این رژیم، تشدید می‌شود. هنگامی که از قدرت ساختار بر سیاست‌گذاری‌ها و اجرای آن‌ها کاسته می‌شود و یا ساختار، کارایی لازم را در این حوزه ندارد، نتیجتاً نقش کارگزار انسانی در کنشگری و سیاست‌گذاری، پُررنگ‌تر می‌شود؛ وضعیتی که در اسرائیل برای شخص

نشریه علمی بحران پژوهی جهان اسلام

نخست‌وزیر وجود دارد نیز همین‌گونه است. حضور نتانیاهوی افراطی راست‌گرا، به‌عنوان تنها شخصیت سیاسی اسرائیل که بیش از ۱۵ سال در سمت نخست‌وزیری ایفای نقش نموده، در وهله اول، تجلی اقبال کلی جامعه اسرائیل به جریانات افراطی است و در مرحله بعد، بیان‌کننده تأثیرپذیری عمیق سیاست‌ خارجی و امنیتی این رژیم از شخص نتانیاهوست. برای تبیین رویکرد اسرائیل در قبال جنگ غزه متعاقب عملیات طوفان الاقصی (۷ اکتبر)، بهره‌گیری از نظریه‌هایی رایج روابط بین‌الملل که عمدتاً بر عاملیت ساختارها و عوامل بیرونی تأکید دارند راه‌گشا نخواهد بود، چرا که متعاقب آن‌چه که شرح داده‌شد، تقریباً اکثریت قریب به اتفاق کشورهای جهان از جمله بسیاری از کشورهای غربی، مخالف اقدامات یکجانبه و روان‌گسیخته اسرائیل در غزه می‌باشند و حتی در این راستا، اسرائیل را تحت فشار گذاشته‌اند. از سوی دیگر، نمی‌توان ریشه اقدامات یکجانبه اسرائیل در غزه را در ماهیت نسبتاً دموکراتیک این رژیم و عوامل ساختاری داخلی و جامعه‌شناسانه این رژیم جستجو نمود، چرا که شواهد بیانگر مخالفت‌های داخلی و حتی حداکثری با اقدامات روان‌گسیخته اسرائیل در غزه می‌باشند. بنابراین، نتیجه منطقی این است که برای تبیین رویکرد اسرائیل در جنگ غزه، از توجه به خصوصیات شخصیتی و روانشناختی نتانیاهو بهره ببریم که در همین راستا، خصائص پنج‌گانه مذکور به‌خوبی تبیین‌کننده مواردی از جمله رد پیشنهادهای آتش‌بس، کشتار و بمباران بی‌وقفه نوار غزه، عدم توجه به فشارهای داخلی مانند مطالبات خانواده‌های گروگان‌ها و همچنین بی‌توجهی به فشارهای بین‌المللی حتی از سوی آمریکا و سایر متحدین این رژیم؛ می‌باشند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، مقاله پیش‌رو فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.

Translated References to English

- Abedi, S. (2018). Iranophobia Project. Etemad Newspaper, November 28, 2018, available at: <http://www.etemadnewspaper.ir/fa/main/detail/136956> ./.
APNews. (2024). Trump says Israel has to get war in Gaza over 'fast' and warns it is 'losing the PR war, available at: <https://apnews.com/article/trump-biden-israel-pr-hugh-hewitt-21faee332d95fec99652c112fbdcd35d>.
Arabameri, J., Eslami, M., Mousavi Shafaei, S. M., Jamshidi, M.H. (2022). The Impact of a Cognitive System of Political Elites on Israeli Foreign Policy: The Case of

- Benyamin Netanyahu. *Quarterly of Political Strategic Studies*, 11(42), 147-180. [In Persian].
- Barzegar, E. (2007). Adler's theory and the political psychology of Agha Mohammad Khan Qajar. *Political Science Research Journal*, 4(4), 7-50. [In Persian].
- Benziman, U. (1997e). Lo rhoe [See not]. *Ha'aretz*, 3.
- Erişen, E. (2012). An Introduction to Political Psychology for International Relations Scholars. *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 17(3), 9-28.
- Euronews Farsi. (2024). no one will stop us, not The Hague, not the Axis of Evil and not anyone else, access at: <https://parsi.euronews.com/2024/01/14/bniamin-ntaniaho-dr-ik-skhnrani-aaalam-krd-kh-asrail-gng-khod-aalih-hmas-ra-ta-pirozi-adam>.
- Euronews Farsi. (2024). Netanyahu's new words are disappointing, access at: <https://parsi.euronews.com/2024/01/21/disappointing-for-israel-to-reject-two-state-solution-says-shapps>.
- Farsi Euronews. (2024). Biden's support for the position of the senator who called for early elections in Israel, access at: <https://parsi.euronews.com/2024/03/16/biden-praised-senator-proposed-israel-election-for-netanyahus-departure-for-a-change>.
- Gilat, M. (1997). Rosh hamemshala bikesh hakira vehistabeh [The Prime Minister asked for investigation and got into trouble]. *Ma'ariv*, 2-3 .
- Hermann, M.G. (1980). Explaining Foreign Policy Behavior Using the Personal Characteristics of Political Leaders. *International Studies Quarterly*, 24(1), 7-46.
- Hermann, M.G. (2002). Assessing Leadership Style: A Trait Analysis. *Social Science Automation*, Retrieved from <https://socialscience.net/docs/LTA.pdf>.
- Hermann, M.G. (2005). Assessing leadership style: Trait analysis. In J.M. Post, ed., *The psychological assessment of political leaders: With profiles of Saddam Hussein and Bill Clinton*. Dearborn, MI: University of Michigan Press.
- Hermann, Margaret, G. (2003). Assessing Leadership Style: Trait Analysis, In J. Post (Ed.), *the Psychological Assessment of Political Leaders*, Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Euro News. (2024). British Defense Minister: Netanyahu's new words are disappointing, available at: <https://parsi.euronews.com/2024/01/21/disappointing-for-israel-to-reject-two-state-solution-says-shapps>.
- IRNA news agency. (2024). demonstrations against Netanyahu turned violent, access at: <https://www.irna.ir/news/85431751/>.
- ISNA news agency. (2024). continuing protests in Israel against Netanyahu and supporting the agreement to release prisoners, access at: <https://www.isna.ir/news/1403011105022/>.
- Jahuri-Islami News Agency. (2024). the US abstained from the Gaza ceasefire resolution to punish Israel, access at: <https://www.irna.ir/news/85429406/>.
- Jerusalem Post. (2018). Read the full Jewish Nation-State Law, available at: <https://www.jpost.com/Israel-News/Read-the-full-Jewish-Nation-State-Law-562923>.
- Khorram Shad, Mohammad Bagher, and Sohrabi, Abdullah. (2019). Effective factors in the formation of Israel's foreign-security policy in the Middle East security complex. *Palestinian Strategic Discourse Quarterly*, 2(4), 0-0. SID. <https://sid.ir/paper/373117/fa>. [In Persian].

- Kim, H. (1997a). Dogli, mogli vemelech hajongel [Dogli, Mogli and theking of the jungle]. Ha'aretz, B2.
- Kimhi, S., Yehoshua, S., Oliel, Y. (2017). Behavior Analysis of Benjamin Netanyahu in 1999 and 2017: What has Changed? *Ann Psychiatry Ment Health* 5(5): 1111.
- Netanyahu's speech at AIPAC in 2018, available at: [https://www.asriran.com/fa/news/597183./](https://www.asriran.com/fa/news/597183/)
- Peleg, I. (2000). The Right in Israeli Politics: The Nationalist Ethos in the Jewish Democracy, In Robert O. Freedman (Ed.), 141-161 USA: University Press of Florida.
- Rahmani, M., Rasoulifar, M (2015). Personality of leaders and its place in foreign policy decisions. *Foreign Policy Quarterly*, 30(1), 7-39. [In Persian].
- Schulz, L., Rollwage, M., Dolan, R.J., Fleming, S.M. (2020). Dogmatism manifests in lowered information search under uncertainty. *PNAS Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 117(49), 31527–31534.
- Schumacher, M.J. (2023). A holy peace: Religious values, collective identity, and the future of the Palestinian–Israeli conflict. *Peace Change*. 2023; 21–38.
- Soleimani, R. (2021). the psychology of Rouhani's government's recognition of the US government's withdrawal warning from the JCPOA. *Quarterly Journal of International Policy Studies*, 1(1), 61-83. [In Persian].
- T. Just, J., Sidanius, J. (2017). Political Psychology. translated by Jalali, Mohammad Reza and Saadi, Mohammad. Tehran: Research Institute of Culture, Art and Communication in collaboration with Research Institute of Cultural and Social Studies.
- The Guardian. (2024). Netanyahu says Biden ‘wrong’ after US president criticises approach to Gaza war, available at: <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/11/benjamin-netanyahu-joe-biden-wrong-israel-us-president-criticises-approach-to-gaza-war-ceasefire-palestine-amas>.
- Viorst, M. (2002). What Shall I Do With This People? Jews and the Fractious Politics of Judaism. New York and London: The Free Press.
- Watts, R.E. (2000). Entering the new millennium: Is Individual Psychology/Adlerian therapy still relevant? *Journal of Individual Psychology*, 56, 21–30.
- Ziv, G. (2011). Cognitive Structure and Foreign Policy Change: Israel's Decision to Talk to the PLO. *International Relations*, 25(4), 426-454.